

ОВО ЈЕ ПРАВА ИСТИНА О МАРКУ КРАЉЕВИЋУ: Српски херој ког су епске песме ‘оскрнавиле’

31.08.2017.

Наш народ, нажалост, није имао прилику да научи неопходно о човеку који је на неки начин дао посебан печат нашој историји и литерарној баштини. Срби не знају готово ништа о **храбром, поноситом и великом витезу** чији су живот обележили најславнији, али и најтежи дани средњовековне Србије. Ово је другачија прича о Марку Краљевићу – човеку који је добро знао како је то бити на врху, али је нажалост сазнао и како је то бити на дну.

Човек од крви и меса који је живео као МИТ

„Марко Краљевић – човек који је постао легенда“ – на полицама српских књижара „ушушкао“ се први роман Марка Алексића, свестраног истраживача који је дипломирао и магистрирао средњовековну археологију. Ово је један од првих романа на нашим просторима који нам доноси историјску и научну истину „упаковану“ у модерну, „урбану“, живописну реч, питку и разумљиву свима. Аутор је покушао да избегне сувопарне податке, потрудивши се да историјским чињеницама да нови и свеж „дах“, истовремено не рушећи начела истине и тачности. И у томе је успео – плод његовог рада, труда и истинске страсти ка средњовековној историји је књига која никога не оставља равнодушним, руши табуе, „раскопчава мито“, и доноси праву и једину истину о једном од највећих јунака српске историје – Марку Краљевићу. А, ако сте мислили да је он само плод маште српских епских песника или мизерна историјска фигура – варате се! Време је да загребете испод површине и сазнате истину.

– Први пут у нашој историји ова књига покушава да одговори на недоумице ко је Марко Краљевић заправо био. Он је надалеко познат као фасцинантна литерарна личност, нема ко не зна спевове о њему, знамо да „оре друмове“, „пола пије, пола Шарцу даје“, али о стварном Марку Краљевићу, као историјској личности, мало ко зна да каже нешто. Он је национални херој Срба, али не само Срба, већ свих јужних Словена, исту „титулу“ има и у Бугарској и у Хрватској, песме о њему забележене су и у Словенији, а чак ни Албанци не заостају у спевовима о њему – започиње да расветљава, можда и „најзапостављенију“ тему наше историје, признати археолог Марко Алексић.

Алексић, „дечачки“ заљубљен у историју, човек који је године и године провео посвећен изучавању средњег века на нашим просторима, истиче да је чак и сам остао запањен информацијама које је сазнао док је радио на овој готово „револуционарној“ књизи.

Биографија Марка Краљевића доноси не само крајње занимљиве податке, већ крије и оне који су до сада били непознати широкој јавности, и представља пример како историју презентовати на начин допадљив и прихватљив свима. Али, када се споје, љубав, залагање и тема која је од немерљивог значаја за историју и очување достојанства српског народа – добар резултат не може да изостане.

– Епска снага Марка Краљевића јесте доминанта, али он је био стварна историјска личност, и то веома значајна фигура свог времена.

Он је био човек ратник, човек витез, човек везан за своју породицу и народ – што је и обележило његов живот. Марко Краљевић је заиста био велики владар и племић, као и његов отац и стриц, који су упорношћу успели да се изборе да њихова породица постане водећа у земљи. Марку је као најстаријем сину Вукашина Мрњавчевића било суђено да постане владар Србије, па је проглашен за принца, тачније младог краља. Баш зато што му је и отац био краљ, он је понео презиме Краљевић, као и његова браћа Дмитар и Андрејаш. Када је Вукашин погинуо у Маричкој бици, Марко је аутоматски постао краљ читаве државе – појашњава наш саговорник.

Марко – пожртвовани владар који је свој живот посветио борби против Турака

Једно од најважнијих и „најосетљивијих“ питања које се намеће јесте како смо као народ успели да „закопамо“ у заборав Марка Краљевића као стварну историјску личност, човека који је владао Србијом и на крају дао свој живот за њу.

– То је кардинална грешка наших историјских истраживача и научника, и не може да се објасни на неки рационалан и уобичајен начин. Наша народна традиција је веома сугестивна и јака, **наша епика је „најјача“ у свету, одмах након Хомера,** а први овдашњи историчари били су толико импресионирани том епиком да су јој у потпуности веровали. Време је показало да се епске песме не могу користити као релевантан историјски извор, па су будуће генерације историчара отишле у другу крајност – они су олако ниподаштавали народна предања, а управо је Марко Краљевић завршио као жртва, јер је био симбол таквог предања. Научници су у страху да их не етикетирају као „ненаучнике“ полемисали са његовим животом до те мере, да су му преписали негативне стереотипе – наглашава Алексић, покушавајући да сруши табуе:

– Један од најчешћих стереотипа док покушавамо да „разбијемо“ епску слику Марка Краљевића јесте чињеница да је он био турски вазал, чиме доказујемо да смо наводно објективни и критични према својој традицији. Али, то је заправо велика грешка – **истина је да је он највећи део своје владавине и живота посветио борби против Турака. Велика је неправда да таквог човека данас његов народ прогласи за турског удворицу.**

Он јесте био турски вазал, али тек у другом делу своје владавине, и то у тренутку када су око њега већ сви били вазали, те онда када је то била једина могућа и најбоља одлука за његов народ. Он је то урадио разумно, свесно жртвујући свој положај. Други негативни стереотип који му се „пришива“ јесте да је за разлику од његовог грандиозног епског лика он историјски био заправо минорна личност.

Заправо, он је 35 година провео у врху државе, што је невероватно велики период, и убраја се у личности које су кључно утицале на судбину народа. Као самостални владар је провео дугих 25 година, и сам себе сматрао је владарем свих Срба и тако се представљао.

Једно кратко време су га и други сматрали тако, али то не умањује значај да је он био једна веома важна фигура свог времена.

Буран приватни живот Краљевић Марка

Књига „Марко Краљевић – човек који је постао легенда“ расветљава не само живот српског владара и јунака, већ и живот његове породице, предака и оних који су остали после њега. Такође, књига се позабавила и одговорима на питање о томе какав је био начин живота у средњовековној Србији, али и Европи уопште. Ипак, несумњиво ће читалачку публику најпре заинтриговати љубавни живот чувеног хероја! Да, и он је волео, и због љубави патио. И, мада је наука веровала другачије, Марко Краљевић оставио је потомке иза себе.

– То је веома полемично питање; народно предање и наука слажу се у томе да није имао потомке. Сећамо се и речи његовог оца из песама када га проклиње – „Не имао ни гроба, ни рода, ни порода...“. Међутим, ова књига је озбиљно размотрила то питање и испоставило се да је Марко Краљевић имао потомке највероватније, што доказује биографија најважније жене у његовом животу – **Јелене**. Он је имао буран приватни живот, чак и народно предање се тиме позабавило, што је потпуно несвојствено конзервативној атмосфери у нашој епизи. Данас историјски знамо да је имао најмање три брака, а оно што је феноменално је да су два била са истом женом (поменутом Јеленом), што сведочи о њиховом сложеном односу – прича наш саговорник, доносићи још занимљивих информација о Марковој интими:

– Његова жена Јелена била је официрско дете, ћерка чувеног генерала цара Душана – Војводе Прељуба, а погрешно се веровало да је кћерка Радослава Хлапена. Он је заправо био њен очух и ратни друг њеног славног оца Ћесара од Прељуба. Јеленина мајка се након погибије војводе Прељуба, преудала за Хлапена, који је усвојио њену децу из првог брака и коректно се односио према њима до краја живота, шта више помагао им је у тешким животним ситуацијама. Јелена и Марко су највероватније имали децу, а у књизи је описана и драматична сцена и љубавна свађа која се одиграла у граду Касторији. Књига доноси причу о ситуацији када је Јелена отишла за другог човека – Балшу Балшића, те како је Марко дошао да се бори за њу. Ова „епизода“ десила се јер се Јелена борила за своје дете, пошто су по средњовековним правилима деца остајала код оца. Тада јој је Радолсав Хлапен помогао, па се поново удала за Марка. Међутим, касније се поново развела, али тада је понела са собом најмање једно дете, кћерку Ирону.

Ако је то била она, Ирена је добила име по својој баки, а Јелениној мајци. Касније се удала за једног италијанског витеза, и припадала је властели која је живела на данашњем југу Грчке. Друга позната жена Марка Краљевића била је Теодора Шупић из Далмације, међутим тај брак је био веома краткотрајан, јер се српски владар развео, како би поново оженио Јелену.

Марка Краљевића, како из предања, тако и са слика и фресака, знамо као горостасног, снажног, маркантног човека. Алескић разоткрива да ли је таква слика о њему веродостојна и истинита:

– Велике нације визуелизују своје важне, историјске личности, а ако немају њихов портрет, окупе најбоље уметнике у држави, који потом цртају један замишљени портрет по историјским описима. Али, ми заправо имамо прави портрет Марка Краљевића, три су сачувана – два су оштећена, док је један у веома добром стању – и када их упоредимо, видимо аутентичну личност. Његов портрет доноси човека у најбољим годинама, у средњим тридесетим, потпуно је реалан, и верујемо да уметник није имао потребу да импровизује – он је тада био витез у напону снаге и елана. Ова књиге крије и једини прави портрет Маркове мајке Јелене (Јевросиме у народном предању), али и фотографије драгоценог накита који је могла да носи само владарка и најважнија жена у породици – највероватније су то носиле Маркова мајка и супруга.

„Касно Марко на Косово стиже“ и последње речи српског хероја

Косовски бој одиграо се неколико година пре смрти Краљевић Марка, а његова улога у њему до данас није расветљена, и не зна се да ли ју је уопште било. Упркос томе што је Алексић донео одговоре на сва питања о животу српског владара, ово је морало да остане „окрњено“.

– Информације о улози Марка Краљевића су веома оскудне, и нажалост ова књига није могла ништа да каже о томе. Да смо морали, могли смо да кажемо следеће – он се не помиње међу турским вазалима који су се борили против Турака, али се не помиње ни међу онима који су ратовали против хришћана. Оно што је индикативно јесте да турска војска није прошла преко његове територије, него преко територије Драгаша, његових источних суседа, што и није логично, јер је Маркова територија била лакша за пробој до Косова. То је оно што наука може да каже, а остала је још само шаљива народна изрека „Касно Марко на Косово стиже“ – наглашава овај археолог.

Марка Краљевића смрт је стигла као шездесетогодишњег човека, а погинуо је баш као што је и живео, борећи се до последњег даха.

– Марко Краљевић погинуо је 17. маја 1395. године у бици на Ровинама, он је у том тренутку био турски вазал и знао је да је то зенит његовог живота. Његова браћа су напустила земљу, отишли су у Мађарску, јер нису желели да буду турски вазали. Марко је тада био човек без илузија, знао је да само још као добар војник може да послужи својој земљи.

Занимљиво је да се раме уз раме са њим борио и будући деспот Стефан Лазаревић, тада тек 18-годишњак. Он је запамтио и последње речи Марка Краљевића, а гласе овако отприлике:

„Молим Господа да помогне хришћанима да победе у овом рату, а ја нек будем први који ће погинути у њему“ – прича предавач у Истраживачкој станици Петница.

Улога и значај Марка Краљевића у српској историји деценијама, можда и вековима, била је обавијена велом „незнања“, занемаривана је и потцењена. Ова књига, надамо се, допринеће расветљавању мита о човеку чији је лик послужио као инспирација најважнијим и најснажнијим епским спевовима, али и о човеку који је био и остаће **метафора јунаштва и моћи.**

– Марко Краљевић био је човек који је у критичним тренуцима стремио врхунским моралним вредностима, био је неко ко је увек имао свест о себи и својој улози и одговорности у свету. Ако је некада помислио и да је његово постојање узалудно, историја је показала супротно, десило се чудо. Његов живот није могао материјално да помогне Србима, али и те како јесте у духовном смислу – он је био витез који је давао самопоуздање и веру људима да ће доћи доба ослобођења. То се и десило, 500 година касније, захваљујући томе што наш народ никада није престао да верује да ће једном бити поново слободан, а веру је сачувао и кроз песме о свом јунаку – закључио је Марко Алексић, оставивши притом и снажну поруку о томе колико су а очување интегритета, поноса и достојанства једног народа важни познавање историје и народног предања.

Зашто је баш Марко Краљевић „изабран“ за носиоца наших епских песама?

Ако вас „мучи“ дилема зашто је од свих јунака наше историје, а било их је много, управо Марко Краљевић постао главна „фаца“ наше епске поезије, одговор је можда једноставнији него што сте мислили.

– Марко Краљевић симболизује једно велико доба, он је одрастао у доба највеће славе Србије – у време Душановог царства, био је сведок полета, оптимизма, ентузијазма, еманципације читавог једног друштва и нације, али је истовремено у својим каснијим годинама био очевидац пропасти свега тога. Дакле, он је у својој личности спојио две веома важне етапе у историји нашег народа – **процват и распад.** Ипак, његов живот улива нам охрабрење јер до последњег тренутка свог живота он је веровао у вредности које је упио као дете и све недаће и трагедије нису могле да убију његову веру. Његов лик је симбол једног блиставог периода, јер смо ми **Словени турским ропством изгубили најславнији део наше историје – време када смо имали царе, краљеве, витезове, дворске даме, дворе, прославе... Ми смо били свесни да то губимо, и кроз лик Марка Краљевића желели смо то да сачувамо – акцентује Алексић.**

Извор: Dnevno